

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v ocenju poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— „
četrt leta 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Uradna učiteljska konferenca v Velikovcu in njen „spiritus“.

„Nemški mogotei so si vzgojili učiteljstvo, kakršnega so želeli!“ Take in slične misli bi se morale polastiti vsakega treznega opazovalca, ki bi bil navzoč pri omenjeni konferenci.

Učitelji, ki bi morali s ponosom poudarjati svoje slovensko pokolenje, se brez potrebe in odporne sile vdinjajo nemško-nacionalni stvari, razpravljajo o korakih in sredstvih, ki jih je treba uporabljati v svrhu ponemčevanja slovenske dece. Ob takih prilikah pa zabreduje referentje v trditve, ki ničesar ne pričajo v njih prid, ker so dotične ali iz zraka vzete ali pa takoimenovani nemški „Schlagerji“, ki se pod steklom stvarne kritike hitro kakor milne pene razprše. V tem smislu namreč motri trditve, da se kaki uspehi v nemščini dosežejo le potom sedanjega sistema. Razume se, zakaj hvalijo sedanji sistem! Zato, ker omogoča nastavljanje čisto nemških, slovenske nezmožnih učiteljev in poleg teh tudi veliko uradnikov med nami Slovenci, ne da bi bilo tem prihajajočemu potrebnemu priučiti se jeziku svojih kruhodajalcev. Ne razumemo pa, kako se more učitelj, katerega brat (tudi učitelj) je od pristno nemško-nacionalne strani že dobil hudo breo ter skoraj propadel s pronojo za lepo mesto napram nemškemu tovarišu, navduševati za nemška prizadevanja!

Pa takih bre dobivajo nemškutarski učitelji večkrat, toda zanje se ne zmenijo dosti, še ponosni so nanje, ker pridejo od „blaženih“ Nemcev!

Če se pa v očigled takim zoperstavljanjem očita nemškutarskemu učitelju njegovo izdajalstvo, se ti pa lahko misli, da sme ali pa drzno roga, češ: „Kaj tebi to mar! Jaz sem pač nemškega mišljenja in to je za moje sta-

lišče edino pravo, ne pa očitano mi pokolenje!“

Hej, sitnež, sedaj moraš pa molčati, ko si slišal „pametno“ načelo nemškutarjevo! Vedi, da je mišljenje merodajno, delaš li za blagor ali pa v pogubo svojega naroda! Na prvi hip se morda spozna to načelo kot pravo, toda pri premišljevanju se ti izjalovi v veliko laž! Od kod pa izvira mišljenje? Ali ne iz vzgoje? Gotovo da! In vzgoja naših učiteljev nemškutarjev je bila od prvega šolskega dne in do danes nemška. Učiteljstvo jim je onemogočilo se bolj priučiti materinščini, v učiteljskih društvih ter pri drugih sestankih pa so jim ubili vsak čut spoštovanja do slovenskega materinega jezika in do svojega teptanega naroda. Istodobno pa so jim udihavali brezmejno navdušenje, oziroma oboževanje nemškega jezika in nemške kulture, kot nekega „non plus ultra“ duševnega blaga!

Tej vzgoji se imate torej zahvaliti vi nemškutarji za svoje mišljenje, ne pa morebiti, kakor si domišljujete, svojemu lastnemu prepričanju! Vi veste, da je vzgoja sila in verujete tudi v to, zato morate tudi verjeti, če trdimo, da bi vi nemškutarji postali tudi lahko ali Lahoni ali pa Madžaroni, ko bi bili vašo vzgojo vodili laški ali madžarski mogotei! Ali vas ni sram, če se morejo vam take reči očitati?

Nekdanji Turki so tudi znali „vzgajati“ iz slovenske dece — junake janičarje, ki so klali potem svoje lastne brate, in tako slično se „vzgaja“ na koroškem slov. mladež, da zaničuje lastno materino besedo, svoje rodne brate in mnogokrat celo svoje najbližje sorodnike!

Fej taka vzgoja po vzorcu nemške kulture! Vidite, nemškutarji, nemški mogotei so vas z namenom „vzgojili“ v odpadnike, sedaj se pa vi drznete trditi, da ste po lastnem prepričanju nemškega mišljenja in vi se ne zavedate, da so vam to hvalisano mišljenje le sugerirali!

večji izobrazbi, kam naj gre? Vse za učiteljice v nemškutarsko pripravnico?

Minolo leto se je opustila še dobro obiskovana višja dekliška šola, baže iz strahu pred preveliko množico slovenske inteligence.

Tudi gimnazijo so v zadnjem času pridno posečala slovenska dekleta, a sedaj jim je zaprt vhod tudi tu.

Vse svoje nade naj stavimo torej na edini slovenski ženski srednješolski zavod — licej, iz katerega vzklijejo naše bodoče moderne žene. Kje pa naj zajemajo zadostno znanost one druge, ki nimajo toliko sredstev in ki se hočejo v kratkem času primerno izobraziti? Trgovski tečaji na liceju, Weinlihov, Gärtnerjev in Krištofov, so prenapolnjeni deklet. Zakaj pa bi se tudi slovenska dekleta ne posvečala višji trgovski izobrazbi?

Če izpregovorimo še o naši obrtnostno-kovni šoli, ki je zasnovana tako primitivno, da se niti primerjati ne da s podobnimi češkimi in nemškimi napravami, tedaj končamo tudi s slovenskimi ženskimi izobraževališči.

In slovenske gospodinje? Kje se naj izobrazujejo te? Ali se moramo Slovenke ponašati le z eno res napredno slovensko gospodinjso šolo? Poznamo sicer nekaj podobnega v „Mari-

Janišcu“ v Ljubljani, a vse je še neznanost in ne odgovarja današnjim zahtevam. Kako malo pozornosti posvečajo Slovenke pravemu gospodinjstvu, nam jasno kaže propad slovenske gospodinske šole v Ljubljani.

Slovensko ženstvo naj bi se tu ne vzgajalo le v dobre gospodinje, temveč tudi v razumne matere, ki naj bi se zavedale svoje dvojne naloge; dobro vzgajati svojo deco nele telesno, ampak tudi duševno.

Razume se pa, da bi ne mogla dobiti žena vse potrebne izobrazbe niti v najidealnejših šolah, kaj šele v naših. To je izprevidela žena, in z veseljem opazamo v zadnjih letih veliko zanimanje dijakinj za domačo izvenšolsko izobrazbo. Žal, da je tega še vedno premalo! Pa tudi uspehi še niso tako dobri, kakor bi jih bilo pričakovati. Temu so večkrat kriva nesigurna samoizobraževalna pota in načini, večkrat pa tudi prestrogo zalezovanje naših profesorjev. Njihovo nadzorovanje naj bi bilo pozitivno, naj bi dajali v šoli navodila, kako se naj dekleta same izobrazujejo. Tedaj bi v vsakem medsebojnem občevarju izobrazbeželnih deklet ne videvali snovalnih zarot ruskih nihilistk.

To naj bi bile v kratkem besede o našem šolstvu.

iz celovških in graških nemško-nacionalnih listov nasesal germanske sirovosti. Sram [vas bodi takih načel! Na slabih izkušate svojo moč in se potem drznete imeti za močne. Bi se li vi nacionalci upali, take besede govoriti med Madžaroni v prid svojih teptanih bratov Švabov? Molčali bi ko grob, ker imate le tam pogum, koder vam je hrbet popolnoma zaščiten! In je li vaše postopanje proti pravičnim prizadevanjem Slovencev, dobiti narodne pravice, moralno? Nikoli ne! Zgodovina bo enkrat govorila o vas trinogih opravičene besede zaničevanja in obsojevanja.

Pravica in pamet govori v naš prid, a vi se sklienete le na moč, da, sirova moč je vaša in nemoralno načelo: „Macht geht vor Recht“ je vaša zvezda vodnica in dobičkaželjnost je vaš prvi in slednji ideal!

Mi bi ne pisali o tem, ko bi ne bili brez povoda in vzroka napadeni v listu „Freie Stimmen“, koder se roga podli dopisec našemu treznemu zadržanju pri konferenci.

Klerikalci proti avstrijskemu ljudskošolskemu zakonu.

Na avstrijskem katoliškem shodu, ki so ga priredili klerikalci na Tirolskem, se je razpravljalo tudi o ljudskošolskem vprašanju. Po udarjalo se je, da ima učiteljstvo po tem zakonu preveč pravice in svobode. Dalje se je poudarjalo, da šola uči po tem zakonu preveč svobodomiselnost in premalo v krščanskem duhu. Temu da je največ kriv ta ljudskošolski zakon, ki je potrjen od cesarja Franca Jožefa I., a proklet od papeža. Stavila se je resolucija, v kateri se izraža: 1. da so udeleženci tega shoda odločno protitemu zakonu in ga ne priznajo; 2. da pozivljejo vse katoliške poslance v državnem zboru, da ta

Produkt izobrazbe pa se kaže potem v javnosti, predvsem v slovstvu. Vobče se čuje, da je estetično čuvstvo pri ženi bolj razvito, nego pri moškem. Čut za lepoto pa zbujajo nekateri pojavi bolj, nekateri manj. Umevno je torej, da so žene interesirale najbolj oni predmeti, kjer prihaja predvsem v poštev estetični moment. Zato pa se je pečala žena, torej tudi Slovenka, ponajveč z ono stroko, kjer more ponajbolj delovati estetični smisel, to je s slovstvom. Ellen Keyeva pravi, da je žena človek čuvstva, mož človek razuma. Leposlovje pa temelji gotovo bolj na čuvstvu, fantaziji, nego na golem razumu, čeprav je spojeno drugo z drugim. Čisto naravno je, da znanstveni delokrog žene obsega v prvi vrsti slovstvo, potem pa druge tej sorodne abstraktne stroke: glasbo, igranje, slikarstvo. Nima pa toliko smisla za one vede, kjer mora delovati na prvem mestu razum. Ker je ustvarjajoča moč žene ne samo relativno, ampak tudi absolutno manjša od moške, sledi tudi to, da se je začela žena šele v zadnjem času zanimati za realistične vede in da je skoro vsa skulptura — zlasti pri nas — le produkt moške sile in ne ženske.

(Dalje.)

LISTEK.

Slovenska žena.

Referirala gđ. abt. RUSOVA na shodu narodnoračunalnih abiturientov v Trstu 26. in 27. avg. 1910.

Naslov današnjega ženskega referata se glasi „Slovenska žena“. Besede same že pravijo, da mi je tu govoriti specialno o slovenski ženi.

Predvsem pa mislim razmotrivati o njeni vzgoji, o izobrazbi, literaturi, o njenem pomenu za slovenski narod ter o kulturnem in socialnem delovanju slovenske žene. Ne bom pa se poglobljala v strogo informativni del.

Kakšna vzgojevališča ima slovenska ženska mladina? V središču slovenskega ozemlja imamo danes le eno slovensko osemrazrednico, t. j. pri sv. Jakobu, prenapolnjeno deklic. Vse druge pa so v oskrbi nemškutarskih redovnic. Tu so se do zadnjega časa večinoma vzgajala slovenska dekleta, ki so ob vsaki priliki to dejstvo potrdila z nemščino. In potem naj se čudimo njihovi mladenosti? Nikakor! Saj ni nikogar tu, ki bi jih vzpodbujal!

Če je zahrepenelo slovensko dekle po